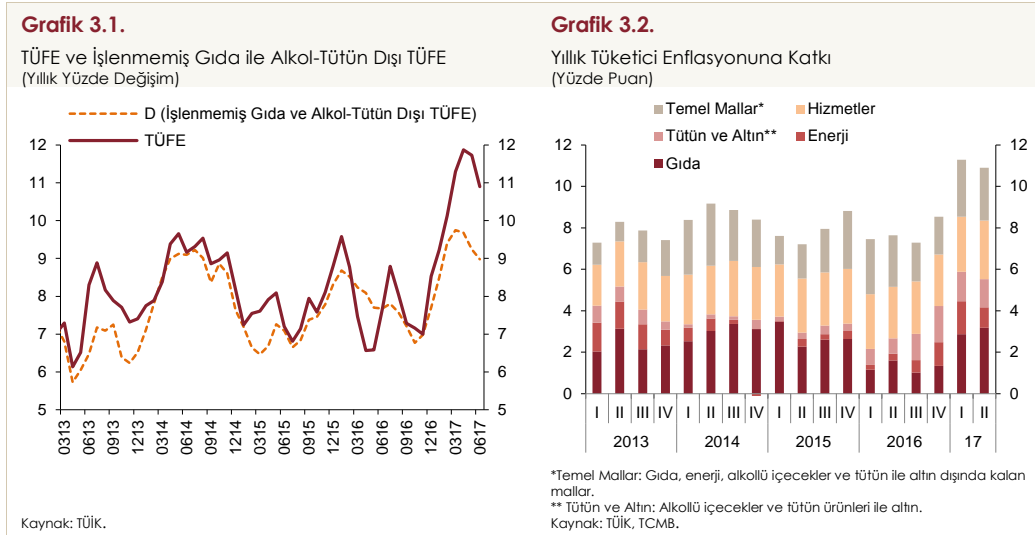

3. Enflasyon Gelişmeleri

Tüketici enflasyonu yılın ikinci çeyreğinde bir önceki çeyrek sonuna kıyasla 0,39 puan azalarak yüzde 10,90 ile yüksek seviyesini korumuştur (Grafik 3.1). Türk lirasında Ekim ayında başlayan değer kaybı eğilimine, Aralık ayından itibaren gıda fiyatlarındaki ivmelenme eşlik etmiş, 2016 yılı son çeyreğindeki petrol fiyatı ve vergi artışlarının yansımalarıyla tüketici enflasyonu Aralık ayından itibaren yükselişe geçerek Nisan ayında yüzde 12'lere yaklaşmıştır. Sonrasındaki iki ayda ise enflasyonda sınırlı bir yavaşlama kaydedilmiştir. Bu kısmi iyileşmede, petrol fiyatlarındaki düşüş ve yakın dönemde Türk lirasında gözlenen değerlenmeye bağlı olarak yıllık enflasyonu gerileyen enerji ve temel mal grupları belirleyici olmuştur. Bu dönemde, ithalat fiyatları Türk lirası bazında gerilemiş ve üretici fiyatlarının artış hızı, önceki iki çeyrekteki kuvvetli seyrin ardından, önemli ölçüde yavaşlamıştır. Buna rağmen, tüketici fiyatları üzerindeki üretici fiyatları kaynaklı baskılar geçmiş birikimli etkilerle güçlü seyretmiştir. Bunun yanında, iktisadi faaliyetteki toparlanmanın güçlenmesiyle birlikte talep koşullarının enflasyona düşüş yönünde verdiği destek ikinci çeyrek itibarıyla azalmıştır. Orta vadeli enflasyon beklentilerinde süregelen bozulma eğilimi ikinci çeyrekte yerini görece yatay bir seyre bırakmış, ancak beklentilerdeki yüksek seviyeler korunmuştur.

Alt gruplar bazında incelendiğinde, gıda enflasyonu temelde taze meyve ve sebze grubu öncülüğünde Mayıs ayına kadar yükselmiş, Haziran ayında ise baz etkisinin de desteği ile gerilemiştir. Bu grupta, kırmızı et fiyatları yılın ilk yarısında artış eğiliminde olmuş, fiyatlar özellikle ikinci çeyrekte önemli ölçüde ivmelenmiştir. Geçişkenliğin görece hızlı olduğu enerji fiyatları yakın dönemdeki petrol fiyatı ve döviz kuru gelişmelerine paralel olarak son dört ayda düşüş göstermiştir. İkinci çeyrekte temel mal grubu enflasyonu da bir miktar yavaşlamış, bu düşüşte giyim grubunun ağırlık sistemindeki yöntem değişiminin getirdiği geçici etkiler öne çıkmıştır.¹ Diğer taraftan, Türk lirasındaki birikimli değer kaybının tüketici enflasyonu üzerindeki gecikmeli etkileri giyim ve dayanıklı dışı temel mallar üzerinden sürmüştür, bu grupta yıllık enflasyon yukarı yönlü seyrini korumuştur. Hizmet enflasyonu, akaryakıt fiyatlarındaki artışın

¹ 2017 yılı Ocak ayı ile birlikte mevsimsel yapı arz eden taze meyve- sebze ile giyim ve ayakkabı ürünlerinin tüketici fiyat endeksinde dâhil edilmesinde kullanılan ağırlık yönteminde, değişkenden sabit ağırlık sistemine geçilmiştir. Söz konusu geçişin giyim ve ayakkabı grubu enflasyonu ve çekirdek enflasyon ana eğilimine yansımalarına dair değerlendirmeler için bkz. Enflasyon Raporu 2017-II, Kutu 3.2 ve "Giyim ve Ayakkabı Grubu Ağırlık Yapısındaki Değişimin Enflasyon Ana Eğilimine Etkisi" başlıklı TCMB blog yazısı.

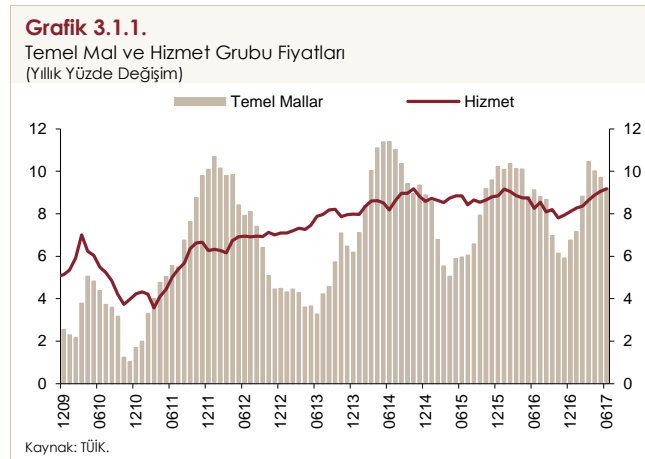
gecikmeli yansımalarının görüldüğü ulaştırma hizmetlerinin yanı sıra başta kırmızı et olmak üzere gıda enflasyonunda kaydedilen yükselişin dolaylı etkilerinin hissedildiği yemek hizmetleri kanalıyla artış göstermiştir. Bu görünüm altında, enflasyonun ana eğilimindeki yükseliş yerini sınırlı bir yavaşlamaya bırakmış, çekirdek göstergelerin yıllık enflasyonunda görece yatay bir seyirle yüksek seviyeler korunmuştur. İkinci üç aylık dönemde gıda ve hizmet gruplarının yıllık tüketici enflasyonuna katkısı, sırasıyla, 0,3 ve 0,2 puan yükselirken; enerji, temel mal ile alkol-tütün ve altın gruplarının katkısı 0,6, 0,2 ve 0,1 puan azalmıştır (Grafik 3.2).

Özetle, Kasım ayından bu yana yükseliş eğiliminde olan tüketici enflasyonu yılın ikinci çeyreğinde sınırlı bir düşüş göstermiştir. Enflasyonda tepe noktasının geride kaldığı değerlendirilmekle birlikte, yılın ikinci yarısında dalgalı bir seyir beklenmektedir. Gıda fiyatlarındaki düzeltmenin henüz arzulanan boyutta olmaması, grup enflasyonunda baz etkilerine bağlı olarak yakın dönemde gözlenen düşüşlerin kalıcılığı konusunda temkin gerektirmektedir. Bunun yanında, beyaz eşya ve mobilya sektöründeki geçici vergi indirimlerinin Ekim ayında geri alınacak olması ve giyim grubundaki yöntem değişikliği kaynaklı etkiler de kısa vadede enflasyonda dalgalanmaya ve çekirdek enflasyonun geçici olarak yükselmesine neden olacak gelişmeler olarak öne çıkmaktadır. Enflasyon görünümünde yılın son ayından başlayarak 2018 yılının ilk aylarında daha belirgin bir iyileşme gözleneceği öngörülmektedir.

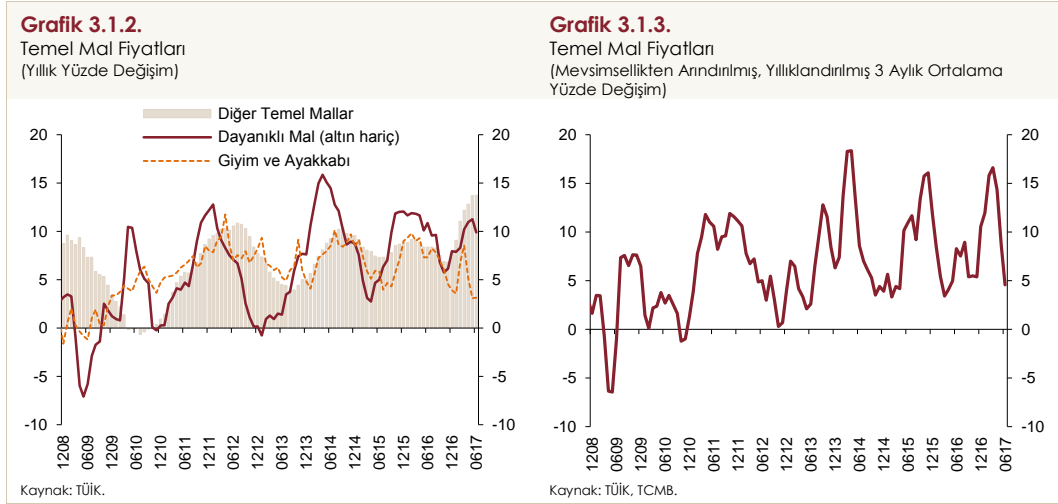
3.1. Temel Enflasyon Görünümü

Temel mal grubu yıllık enflasyonu yılın ikinci çeyreğinde 1,25 puan azalarak yüzde 9,20 olmuştur (Tablo 3.1.1 ve Grafik 3.1.1). Bu düşüşte, giyim grubunun ağırlık sistemindeki yöntem değişikliğinin getirdiği geçici etkiler öne çıkmıştır. Yakın dönemde Türk lirasında gözlenen değer kazancına bağlı olarak dayanıklı mal grubu gibi alt gruplarda fiyat artışları oldukça yavaşlarken, döviz kurunun gecikmeli etkilerinin hissedildiği diğer temel mal grubunda yüksek fiyat artışları devam etmiştir.

Giyim grubu yıllık enflasyonu ikinci çeyrekte 5,39 puanlık düşüşle yüzde 3,15'e gerilemiştir. Bu gelişmede, büyük ölçüde değişken ağırlıktan sabit ağırlık sistemine geçişin etkileri hissedilmiştir. Yapılan hesaplamalar, sabit ağırlık yöntemiyle özellikle Nisan-Mayıs aylarında daha düşük, Eylül-Ekim aylarında ise daha yüksek bir aylık giyim enflasyonuna işaret etmektedir. Bu doğrultuda, geçiş yılı olan 2017 yılında anılan geçici etkilerin dikkate alınması, gerek yıllık enflasyona gerekse enflasyonun ana eğilimine ilişkin sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek açısından önem arz etmektedir.

Dayanıklı tüketim malları fiyatları ikinci çeyrekte sınırlı bir oranda artmıştır (Tablo 3.1.1). Grup fiyatları çeyreklik bazda mobilya öncülüğünde yükselirken, elektrikli ve elektriksiz ev aletleri ile otomobil gibi kalemlerde fiyatlar düşüş göstermiştir. Öte yandan, döviz kuru kaynaklı fiyat ayarlamalarının görece daha uzun bir süreye yayıldığı giyim ve dayanıklı dışında kalan (diğer) temel mallarda, değer kaybının birikimli etkilerine bağlı olarak fiyatlar bu çeyrekte yüzde 2,86 ile yüksek bir oranda artmaya devam etmiştir. Söz konusu gelişimde kişisel bakım ürünleri, konut bakım-onarımına yönelik malzemeler, ev ile ilgili malzemeler ve ulaştırma araçlarının yedek parçaları gibi döviz kuruna duyarlı kalemlerdeki fiyat artışları öne çıkmıştır. Böylelikle, diğer temel mallar grubunda yıllık enflasyon yüzde 13,72 ile endeks tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Grafik 3.1.2).

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle temel mal grubu fiyatlarının ana eğilimi incelendiğinde, Türk lirasının son dönemdeki seyri ve büyük ölçüde giyim grubunun ağırlık yapısındaki değişikliğe bağlı olarak yılın ikinci çeyreğinde ana eğilimde iyileşme gözlenmiştir (Grafik 3.1.3).

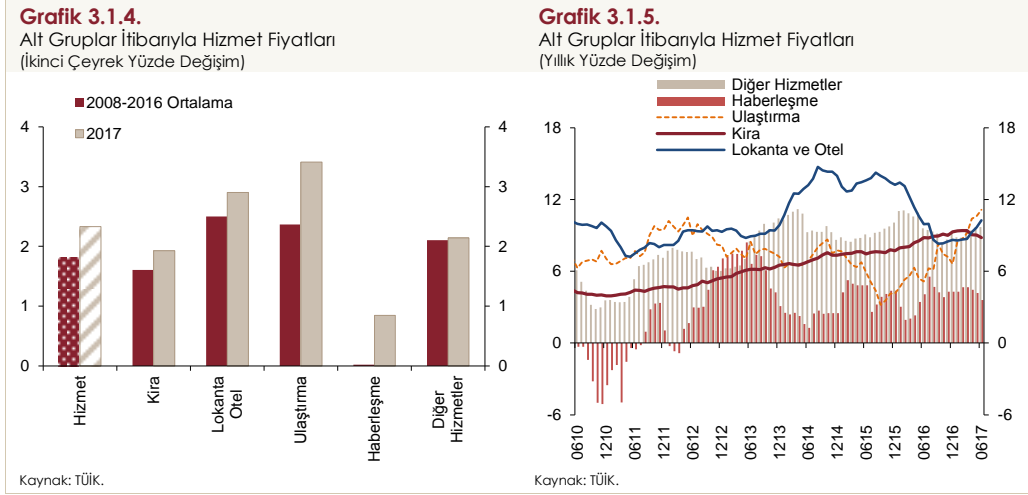
Tablo 3.1.1. Mal ve Hizmet Grubu Fiyatları
(Üç Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

	2016				2017		
	II	III	IV	Yıllık	I	II	Yıllık
TÜFE	1,84	1,05	3,64	8,53	4,34	1,49	10,90
1. Mallar	1,85	0,32	4,83	8,72	5,01	1,12	11,67
Enerji	1,94	1,46	4,18	8,67	4,11	-2,26	7,56
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	-1,97	0,46	4,51	5,65	9,34	-0,39	14,34
İşlenmemiş Gıda	2,92	0,63	2,82	7,70	3,05	-2,95	21,21
İşlenmiş Gıda	1,00	1,25	1,46	6,67	3,39	2,17	8,53
Temel Mallar	5,63	-2,54	4,95	6,77	2,23	4,44	9,20
Giyim ve Ayakkabı	20,44	-12,06	12,02	3,92	-8,52	14,46	3,15
Dayanıklı Mallar (Altın Fiyatları Hariç)	0,57	0,74	2,73	7,93	5,89	0,27	9,89
Mobilya	1,03	0,98	0,38	8,27	-2,54	1,71	0,48
Elektrikli ve Elektriksiz Aletler	-1,04	-0,46	1,87	1,73	3,88	-0,31	5,01
Otomobil	1,28	1,45	4,71	12,91	10,99	-0,29	17,55
Diğer Dayanıklı Mallar	2,40	1,11	2,02	6,55	5,78	2,99	12,38
Giyim ve Dayanıklı Dışı Temel Mallar	1,48	1,44	2,49	7,68	6,34	2,86	13,72
Alkollü İç. Tütün Ür. ve Altın	0,35	10,20	6,80	31,25	4,05	-0,18	22,24
2. Hizmetler	1,83	2,71	1,03	8,11	2,83	2,33	9,18
Kira	2,48	2,49	2,23	9,30	1,89	1,93	8,81
Lokanta ve Oteller	1,46	2,73	1,64	8,62	2,62	2,90	10,26
Ulaştırma	1,61	4,48	-1,01	6,63	3,91	3,41	11,14
Haberleşme	1,87	1,69	0,67	4,29	0,35	0,85	3,60
Diğer Hizmetler*	1,84	2,47	0,91	9,15	3,87	2,14	9,70

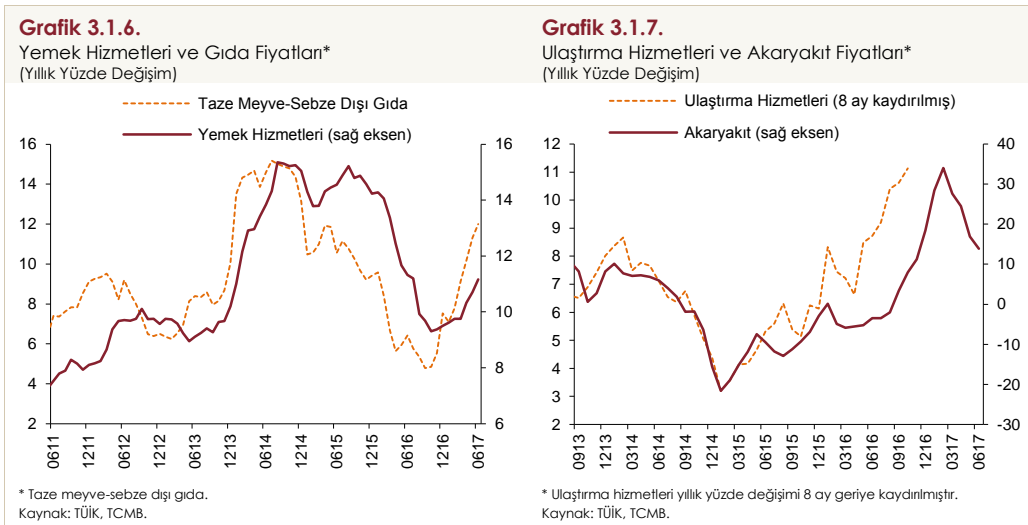
* Kira, lokanta ve oteller, ulaştırma ile haberleşme hizmetleri dışında kalan hizmetler.

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Hizmet fiyatları yılın ikinci çeyreğinde yüzde 2,33 ile geçmiş dönem ortalamasının üzerinde artmış, grup yıllık enflasyonu yüzde 9,18'e yükselmiştir (Grafik 3.1.1 ve Grafik 3.1.4). Alt gruplar genelinde geçmiş dönem ortalamalarına kıyasla yüksek çeyreklik fiyat artışları kaydedilmiştir. Bu çeyrekte, yıllık enflasyon kira ve haberleşmede gerilerken diğer alt gruplarda yükselmiştir (Grafik 3.1.5).

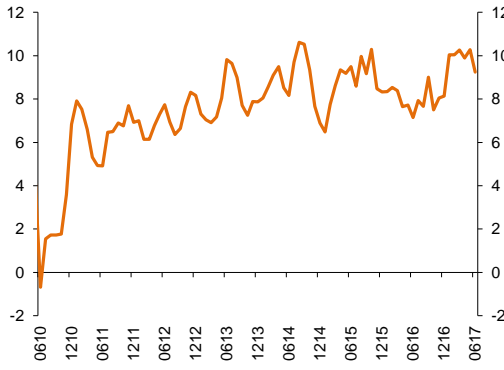
Yılın ikinci çeyreğinde, iç talepte gözlenen toparlanmanın yanında, hizmet enflasyonu genelinde maliyet yönlü unsurların etkileri izlenmiştir. Lokanta ve otel grubunda yemek hizmetleri fiyatları, başta kırmızı et olmak üzere, taze meyve-sebze dışı gıda fiyatlarındaki artış eğiliminden olumsuz etkilenmiş ve yüzde 11,16'ya yükselmiştir (Grafik 3.1.6). Buna ek olarak, Türk lirasındaki birikimli değer kaybının ulaştığı yüksek seviyeler ve turizm sektöründe geçen yıla kıyasla gözlenen kısmi toparlanma neticesinde, konaklama hizmetleri grubunda da enflasyon yıllık bazda artış göstermiştir. Bu dönemde, ulaştırma hizmetleri enflasyonu akaryakıt fiyatlarındaki artışın gecikmeli yansımalarıyla belirgin bir yükseliş kaydetmiştir (Grafik 3.1.7). Diğer hizmetler grubunda ise kur gelişmelerinin paket tur fiyatları üzerindeki yansımaları yanında, genel enflasyon seviyesinin eğitim hizmetleri fiyatları üzerindeki etkileri de dikkat çekmiştir. Öte yandan, hizmet enflasyonunun yüksek seyirinde öne çıkan bir diğer unsur olan kira enflasyonu, uzun zamandır gözlenen artış eğiliminin ardından, ikinci çeyrekte 0,6 puanlık azalışla yüzde 8,81'e gerilemiştir (Grafik 3.1.5).

Hizmet grubunda, yıllık enflasyondaki yükselişe karşın, ana eğilime ilişkin göstergelerde kısmi bir yavaşlama gözlenmiştir. Bu dönemde hem mevsimsellikten arındırılmış üç aylık ortalama verilerle takip edilen enflasyon eğiliminde hem de yayılım endeksinin ima ettiği fiyat artırma eğiliminde düşüş kaydedilmiştir (Grafik 3.1.8 ve Grafik 3.1.9). Ancak, genel enflasyon ve enflasyon beklentilerindeki seyrin de etkisiyle, hizmet enflasyonu eğilimi yüksek seviyelerini korumuştur.

Grafik 3.1.8.

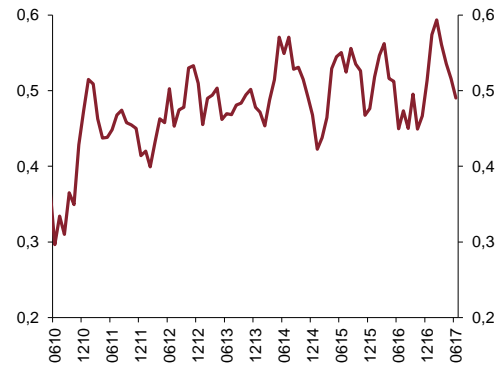
Hizmet Fiyatları
(Mevsimsellikten Arındırılmış, Yıllıklandırılmış 3 Aylık Ortalama
Yüzde Değişim)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Grafik 3.1.9.

Hizmet Fiyatları Yayılım Endeksi*
(Mevsimsellikten Arındırılmış, 3 Aylık Ortalama)

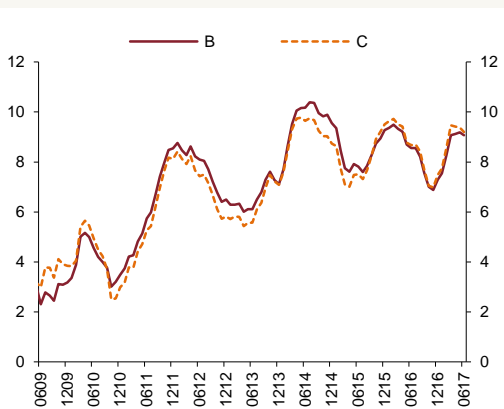
* Yayılım Endeksi: Ay içinde fiyatı artan maddelerin sayısı ile fiyatı azalan maddelerin sayısı arasındaki farkın toplam madde sayısına oranı olarak hesaplanmaktadır.

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Bu görünüm altında, temel enflasyon göstergelerinden B'nin yıllık enflasyonu yatay seyrederken C'nin yıllık enflasyonu sınırlı bir oranda gerilemiş ve sırasıyla yüzde 9,07 ve 9,20 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 3.1.10).² Çekirdek göstergelerin ana eğiliminde ilk çeyrekte gözlenen yükseliş döviz kuru etkilerinin kısmen zayıflaması ile yılın ikinci çeyreğinde yerini yavaşlamaya bırakmıştır. Bu yavaşlamada, giyim ve ayakkabı grubunda mevsimsel ürünlerin ağırlık yapısındaki yönetsel değişimin de etkisi olmuştur. Yapılan hesaplamalar, yönetsel değişim kaynaklı etkiler arındırıldığında, çekirdek enflasyon eğilimlerindeki iyileşmenin daha sınırlı olduğuna işaret etmiştir (Grafik 3.1.11).

Grafik 3.1.10.

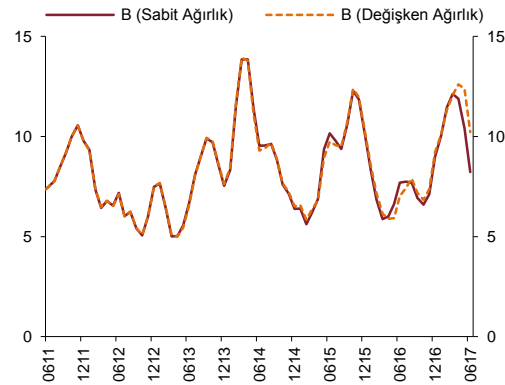
Temel Enflasyon Göstergeleri B ve C
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 3.1.11.

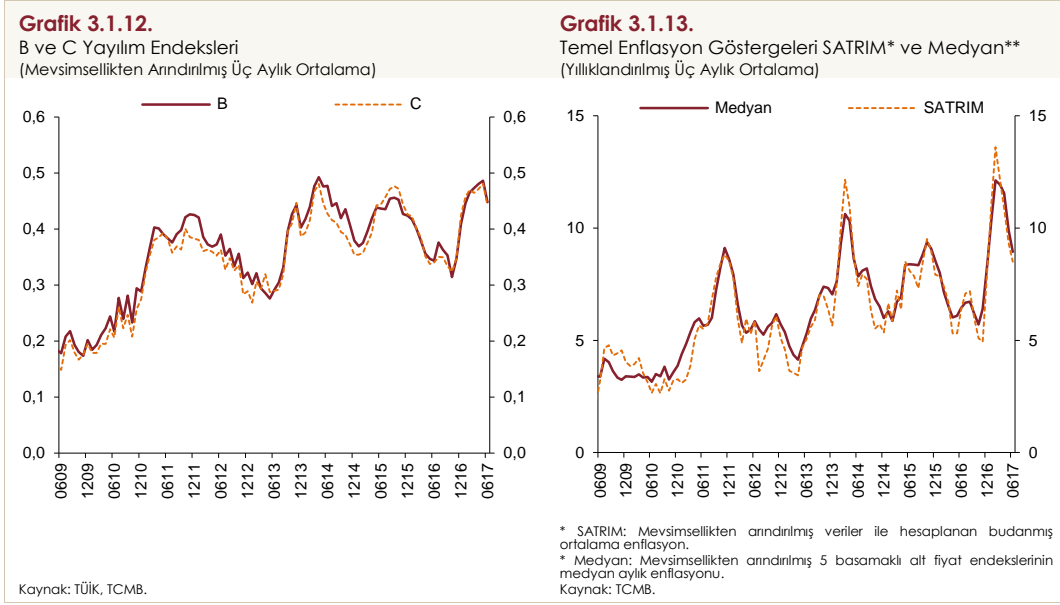
B Endeksi Ana Eğilimi: Sabit ve Değişken Ağırlık
Karşılaştırması (Mevsimsellikten Arındırılmış, Yıllıklandırılmış, Üç
Aylık Ortalama Yüzde Değişim)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

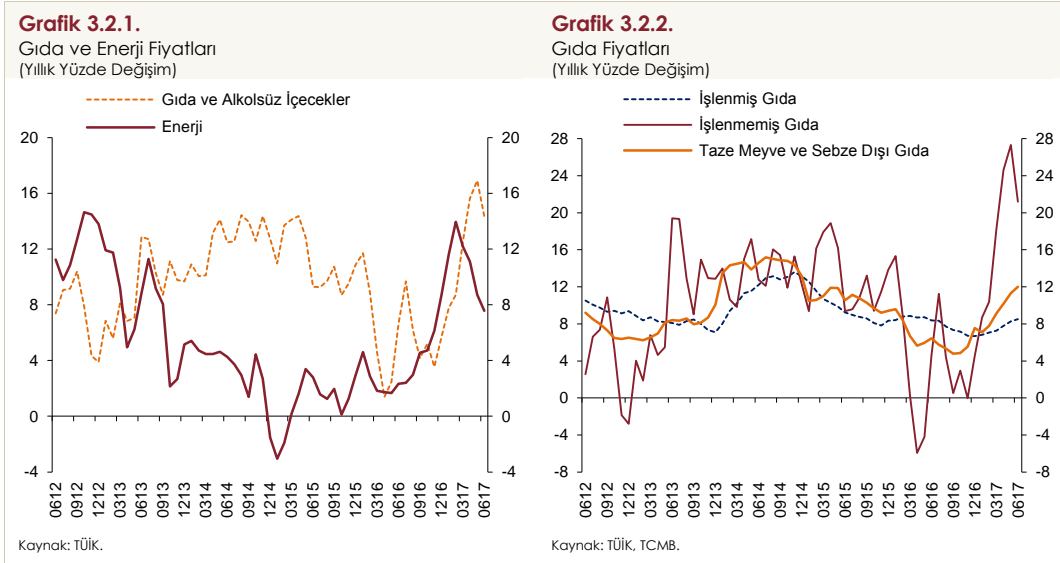
² TÜİK tarafından yayımlanmaya başlayan özel kapsamlı göstergelerden B ve C endeksleri, 2017 yılı öncesinde yayımlanan H ve I endekslerinin devamıdır.

Bu dönemde, çekirdek göstergelere ilişkin yayılım endekslerine göre fiyat artırma eğilimi de, bir önceki çeyreğe kıyasla kısmen zayıflamıştır (Grafik 3.1.12). Benzer bir hareket, TCMB bünyesinde takip edilen SATRIM ve Medyan gibi alternatif temel enflasyon göstergelerinde de gözlenmiştir (Grafik 3.1.13). Eğilim ve fiyatlama davranışına ilişkin takip edilen göstergeler bir arada incelendiğinde, enflasyonun ana eğiliminde kısmi bir iyileşmeyle birlikte yüksek seviyelerin korunduğu izlenmiştir.

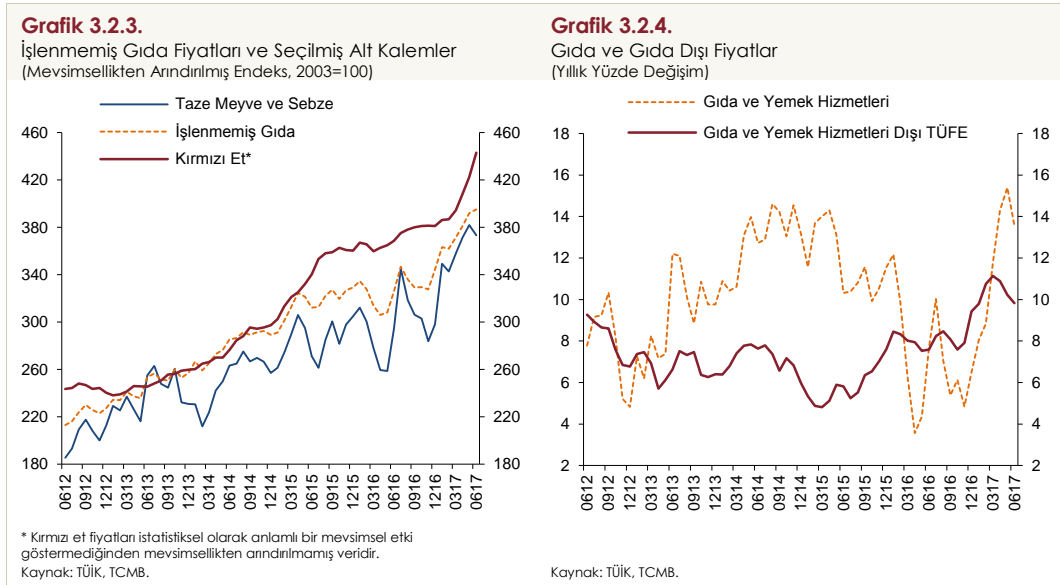

3.2. Gıda, Enerji ve Alkol-Tütün Fiyatları

Yılın ilk çeyreğinde hızlı bir artış gösteren yıllık gıda enflasyonu, ikinci çeyrekte 1,81 puan yükselerek yüzde 14,34'e ulaşmıştır (Grafik 3.2.1 ve Kutu 3.1). Böylece, gıda enflasyonu Nisan Enflasyon Raporu'nda öngörülen seviyenin üzerinde gerçekleşmiştir.

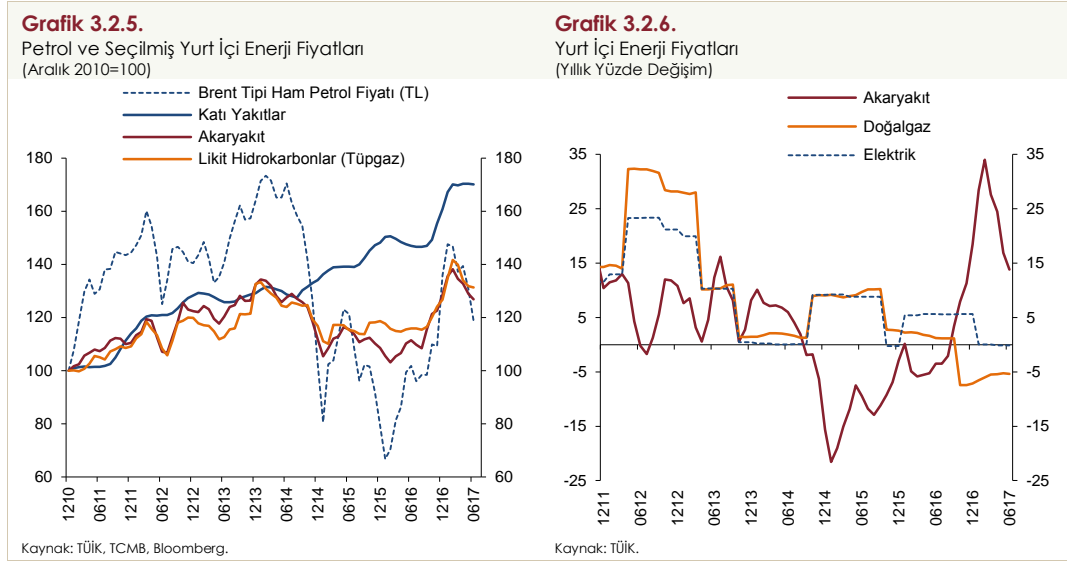

Gıda enflasyonundaki yükselişi büyük ölçüde yıllık enflasyonu yüzde 21,21'e ulaşan işlenmemiş gıda fiyatları sürüklemiştir (Grafik 3.2.2). Bu grupta fiyatlar Mayıs ayına kadar taze meyve ve sebze grubunun etkisiyle yukarı yönlü, Haziran ayında ise özellikle baz etkisi kaynaklı olarak aşağı yönlü bir seyir izlemiştir. Taze meyve ve sebze yanında, bu dönemde öne çıkan bir diğer gelişme çeyreklik bazda yüzde 12,35 oranında artan kırmızı et fiyatları olmuştur (Grafik 3.2.3). Bu hareket sonucu grup yıllık enflasyonu yüzde 20,17'ye ulaşmış, bu gelişmenin yansımaları lokanta-otel grubu fiyatları üzerinde yakından izlenmiştir. Bu doğrultuda, Haziran sonu itibarıyla canlı hayvan ve karkas et ithalatında uygulanan gümrük vergisi oranları düşürülmüştür. Ek olarak, buğday, mısır, arpa gibi hububat ürünlerine uygulanan gümrük vergisi oranlarında da düşüşe gidilmiştir. Kırmızı et yanında, ihracat talebindeki artışa bağlı olarak son dönemde beyaz et fiyatlarında da kayda değer bir yükseliş gözlenmiştir. İşlenmemiş gıda enflasyonunda baz etkilerine bağlı olarak Temmuz ayında düşüş, yılın kalan döneminde ise dalgalı bir seyir beklenmektedir.

Bu dönemde işlenmiş gıda enflasyonu da yukarı yönlü bir seyir izlemiştir (Grafik 3.2.2). Bu grupta Nisan ve Mayıs aylarında güçlü, Haziran ayında ise daha sınırlı fiyat artışları gözlenmiştir. Artışlar gerek kur gelişmelerinin gecikmeli etkileri gerekse Ramazan ayı etkisiyle alt gruplar geneline yansırken, özellikle alkolsüz içecekler grubunda kaydedilen yüzde 5,47 oranındaki çeyreklik fiyat artışı dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, ikinci çeyrekte gıda ve yemek hizmetleri grubunda yıllık enflasyon 1,78 puan artarak yüzde 13,57'ye yükselirken, kalan gruplarda enflasyon 1,31 puan düşerek yüzde 9,82'ye gerilemiştir (Grafik 3.2.4).

Enerji fiyatları ikinci üç aylık dönemde yüzde 2,26 oranında düşmüştür (Tablo 3.1.1). Bir önceki çeyrek sonunda 52 ABD doları olan Brent tipi ham petrolün varil fiyatı, dalgalı bir seyir izledikten sonra Haziran ayında 47 ABD dolarına gerilemiştir. Bu dönemde, petrol fiyatındaki düşüş ve Türk lirasının ABD dolarına karşı değer kazanmasına bağlı olarak tüpgaz ve akaryakıt fiyatlarında (sırasıyla yüzde 6,07 ve 5,70 oranlarında) düşüş gözlenmiştir (Grafik 3.2.5). Yönetilen fiyatlardan elektrik ve doğalgazda ise yatay bir seyir kaydedilmiştir (Grafik 3.2.6). Sonuç olarak, yıllık enerji enflasyonu 4,62 puan azalışla yüzde 7,56'ya gerileyerek tüketici enflasyonunu sınırlamıştır (Grafik 3.2.1).

3.3. Yurt İçi Üretici Fiyatları

Yurt içi üretici fiyatları, yılın ikinci çeyreğinde yüzde 1,35 oranında artmıştır. Böylelikle fiyat artış hızı önceki iki çeyrekteki kuvvetli seyrin ardından önemli ölçüde yavaşlamıştır. Yıllık Yi-ÜFE enflasyonu ise bir önceki çeyreğe kıyasla 1,22 puan gerileyerek yüzde 14,87 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3.3.1 ve Grafik 3.3.1).

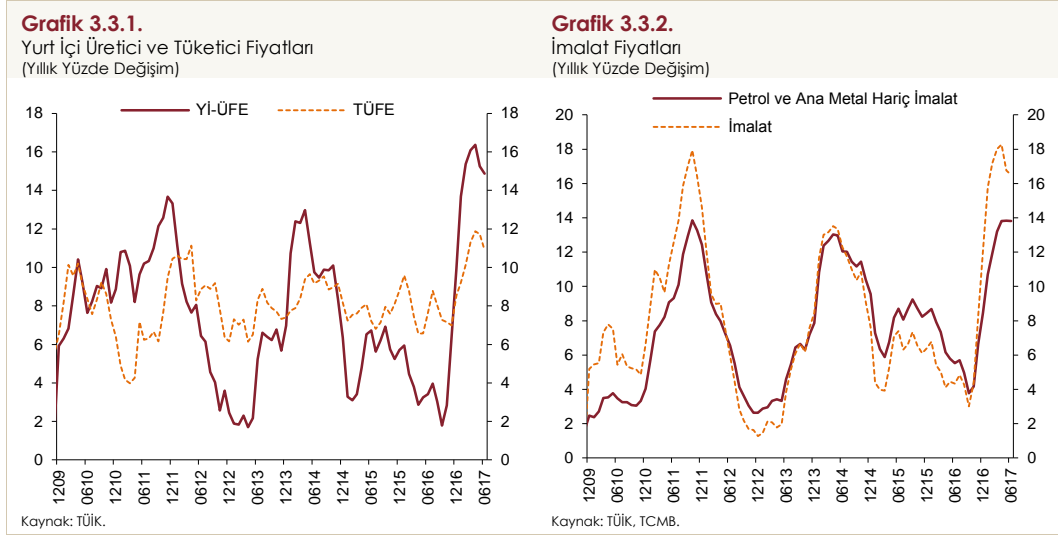
Tablo 3.3.1.
Yi-ÜFE ve Alt Kalemler
(Üç Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

	2016				2017		
	II	III	IV	Yıllık	I	II	Yıllık
Yi-ÜFE	2,43	0,58	5,92	9,94	6,38	1,35	14,87
Madencilik	6,49	-0,17	3,01	8,01	9,53	-2,60	9,70
İmalat	2,75	0,84	6,73	12,07	6,70	1,43	16,49
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	2,14	0,87	5,92	10,83	6,68	1,76	15,99
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	1,49	1,16	3,92	8,46	6,10	2,03	13,81
Elektrik, Gaz Üretimi ve Dağıtım	-2,96	-2,20	-2,17	-11,79	0,64	2,27	-1,53
Su Temini	1,52	0,27	1,98	7,21	6,40	1,71	10,66
Ana Sanayi Gruplarına göre Yi-ÜFE							
Ara Mali	2,59	0,43	9,17	13,83	8,21	0,90	19,72
Dayanıklı Tüketim Malları	2,56	2,15	1,82	11,75	6,49	3,47	14,61
Dayanıklı Tüketim Malları (Mücevherat hariç)	0,97	0,59	2,14	7,17	6,17	3,91	13,35
Dayanısız Tüketim Malları	1,81	0,88	2,04	6,41	4,58	2,86	10,73
Sermaye Mali	1,03	1,61	4,82	9,32	5,96	1,27	14,28
Enerji	4,46	-1,31	6,57	4,53	4,00	-1,36	7,89

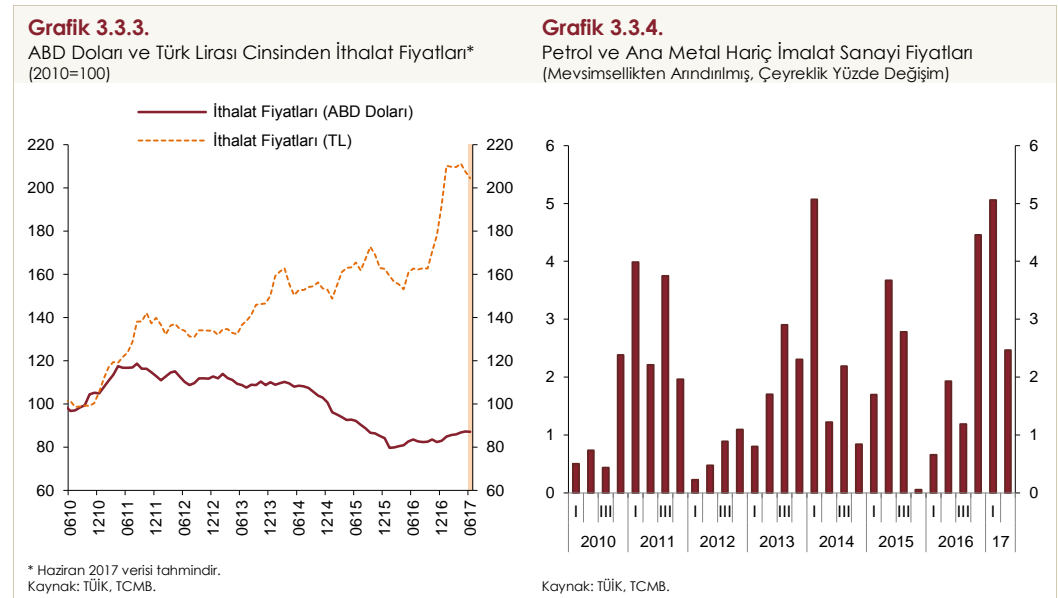
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Bu dönemde imalat sanayi fiyatları çeyreklik bazda yüzde 1,43 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu ise yüzde 16,49'a gerilemiştir (Tablo 3.3.1 ve Grafik 3.3.2). İmalat sanayi fiyatlarında gözlenen artışta başta beyaz et olmak üzere gıda sektörü öne çıkarken, tekstil ve kağıt ürünlerinin yanı sıra mobilya sektörünün de etkileri hissedilmiştir. Öte yandan, ikinci çeyrekte uluslararası emtia fiyatları (petrol, metal, enerji) ile döviz kurundaki olumlu seyir imalat sanayi genelinde enflasyon baskılarını sınırlamıştır. Nitekim, bu dönemde, Türk lirası bazında ithalat fiyatlarında düşüş gözlenmiştir (Grafik 3.3.3).

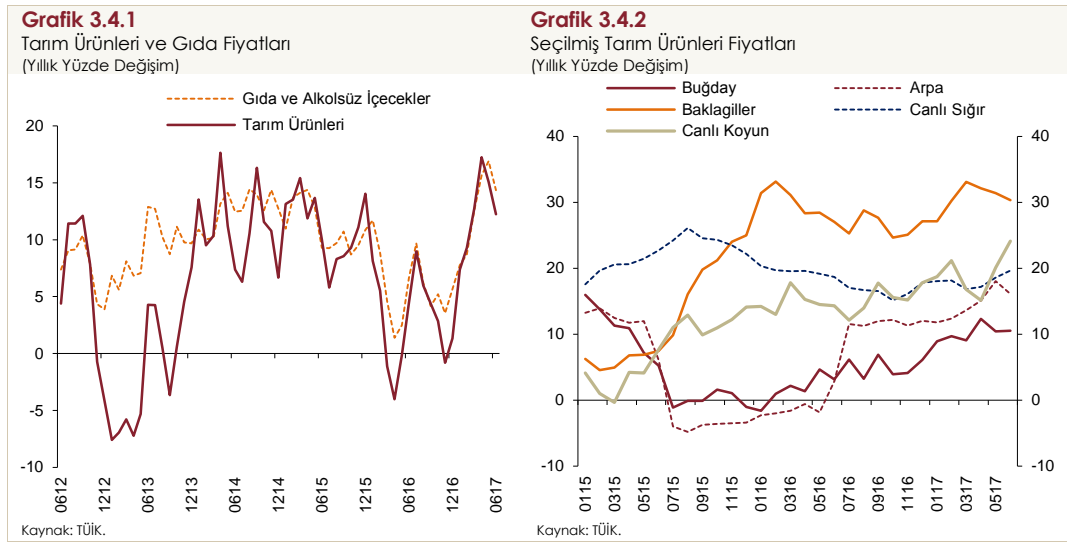

Ana sanayi gruplarına göre incelendiğinde, bu çeyrekte dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları fiyatlarındaki artışlar öne çıkarken, ara ve sermaye malları fiyatları nispeten daha ılımlı seyretmiştir. (Tablo 3.3.1). Dayanıklı tüketim malları üzerinde geçici vergi indirimi teşviğine konu sektörler olan mobilya ve ev aletleri fiyatlarındaki artışlar etkili olurken; dayanıksız tüketim malı fiyatları et, gıda, içecek, tekstil ve ayakkabı ürünlerine bağlı olarak yükselmiştir. Ara malı fiyatlarında kağıt ürünler, dokumalar, çimento-alçı ve plastik ürünlerdeki artışlar öne çıkmıştır. Sermaye malı fiyatları ise motorlu kara taşıtları ve makineler kaynaklı artmıştır. Diğer taraftan, enerji fiyatları rafine edilmiş petrol ürünleri ve ham petrol fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle gerilemiştir. Bu gelişmelerle birlikte, üretici fiyatlarının ana eğilimi hakkında bilgi içeren petrol ve ana metal hariç imalat sanayinde enflasyon eğilimi bir önceki çeyreğe kıyasla yavaşlansa da tüketici fiyatları üzerinde üretici fiyatları kaynaklı maliyet yönlü baskılar birikimli etkilerle güçlü seyrini korumuştur (Grafik 3.3.4).

3.4. Tarım Ürünleri Üretici Fiyatları

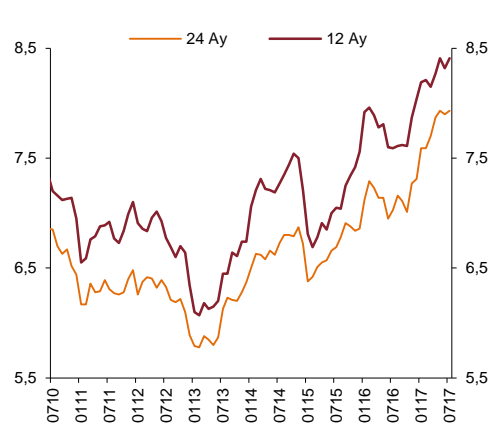
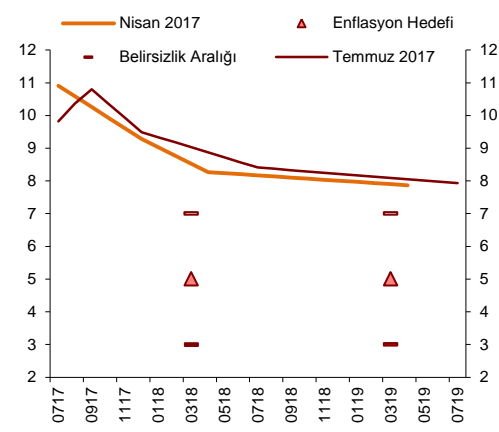
Tarım ürünleri üretici fiyatları ikinci çeyrekte yüzde 4,36 oranında artmış ve bu grupta yıllık enflasyon 0,48 puanlık düşüşle yüzde 12,23 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 3.4.1). Bu dönemde tarım enflasyonunda görülen kısmi yavaşlamada özellikle sebze ürünleri etkili olmuştur. Bir süredir yükselişte olan baklagiller grubu yıllık enflasyonu bir miktar düşmüştür (Grafik 3.4.2). Öte yandan, bu dönemde buğday, arpa, mısır gibi tahıl ürünleri fiyatlarındaki artış eğilimi devam etmiştir. Benzer şekilde, canlı hayvan fiyatlarındaki yukarı yönlü seyir güçlenerek sürmüştür, son bir yıllık dönemde canlı hayvan fiyatlarındaki artış yüzde 20'ler civarında gerçekleşmiştir (Grafik 3.4.2). Bu eğilim, nihai ürün olarak tüketiciye sunulan kırmızı et fiyatlarına da yansımıştır. Ayrıca, bu dönemde yaş çay alım fiyatı da yüzde 13 ile yüksek bir oranda artmıştır.

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle üç aylık ortalamalara göre incelendiğinde, tarım ürünleri fiyatları ana eğiliminde bir önceki çeyreğe kıyasla bir miktar düşüş gözlenirse de özellikle Nisan ve Mayıs aylarında üretici fiyatları kaynaklı baskılar görece güçlü seyretmiştir. Bu doğrultuda, üretici fiyatlarındaki artışların da yansımalarıyla, gıda tüketici enflasyonu yüksek seviyesini korumuştur (Grafik 3.4.1).

3.5. Beklentiler

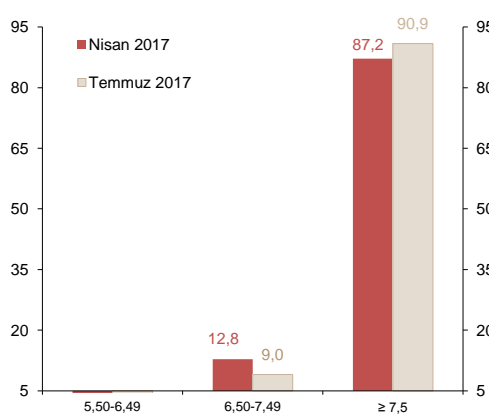
Enflasyondaki yukarı yönlü seyre bağlı olarak 2016 yılının Kasım ayından itibaren beklentiler hızla bozulmuştur. Bu dönemde döviz kurlarında yaşanan sert değer kaybı, maliyet kanalıyla olduğu kadar beklenti ve fiyatlama davranışı kanalıyla da enflasyonu etkilemiştir. Orta vadeli enflasyon beklentilerinde süregelen bozulma eğilimi ikinci çeyrekte yerini görece yatay bir seyre bırakmıştır (Grafik 3.5.1). Temmuz ayında ise 12 ve 24 ay sonrasına ilişkin beklentiler, sırasıyla yüzde 8,41 ve yüzde 7,93 ile enflasyon hedefinin önemli ölçüde üzerinde kalmaya devam etmiştir (Grafik 3.5.1 ve Grafik 3.5.2). Özellikle 24 ay sonrasına ilişkin beklentilerin son dört aylık dönemde yüzde 7,9 ile anket tarihindeki en yüksek seviyeye ulaşması dikkat çekmektedir.

Grafik 3.5.1.12 ve 24 Ay Sonrasındaki TÜFE Beklentileri*
(Yıllık Yüzde Değişim)* TCMB Beklentiler Anketi verileri olup, 2013 yılı öncesi için ikinci anket dönemi beklentileridir.
Kaynak: TCMB.**Grafik 3.5.2.**Enflasyon Beklentileri Eğrisi*
(Yıllık Yüzde Değişim)* TCMB Beklentiler Anketi'nde çeşitli vadelerde oluşan enflasyon beklentileri kullanılarak doğrusal interpolasyon yöntemiyle oluşturulmuştur.
Kaynak: TCMB.

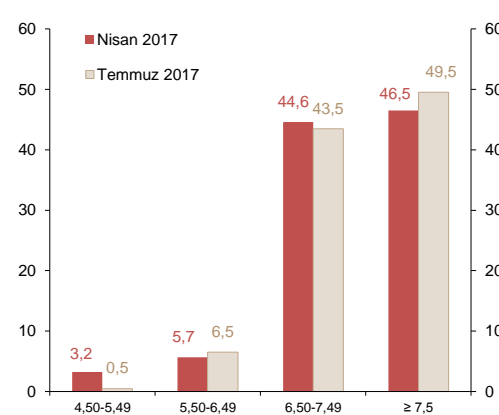
Enflasyon beklentileri vadeler bazında incelendiğinde, kısa vadeli beklentilerin bir önceki çeyreğe kıyasla bir miktar yukarı güncellendiği, orta vadeli beklentilerdeki yükselişin ise daha sınırlı olduğu görülmektedir (Grafik 3.5.2). Nitekim, enflasyon beklentilerinin olasılık dağılımlarında da Nisan ayına kıyasla bir miktar bozulma izlenmiştir (Grafik 3.5.3 ve Grafik 3.5.4). Orta vadeli enflasyon beklentilerinde henüz bir iyileşme gözlenmemesi, enflasyon görünümü üzerinde fiyatlama davranışı kaynaklı yukarı yönlü risklerin sürdüğüne işaret etmektedir.

Grafik 3.5.3.

Gelecek 12 Aylık Enflasyon Beklentilerinin Olasılık Dağılımı* (Yüzde)

* Yatay eksen enflasyon beklentisi aralıklarını, dikey eksen ise tahmin aralığına karşılık gelen olasılıkları ifade etmektedir. Detaylı bilgi için Bkz.: TCMB Genel Ağ sayfasından "Veriler/Anketler/Beklentiler Anketi/Yöntemsel Açıklama".
Kaynak: TCMB.**Grafik 3.5.4.**

Gelecek 24 Aylık Enflasyon Beklentilerinin Olasılık Dağılımı* (Yüzde)

Kutu
3.1

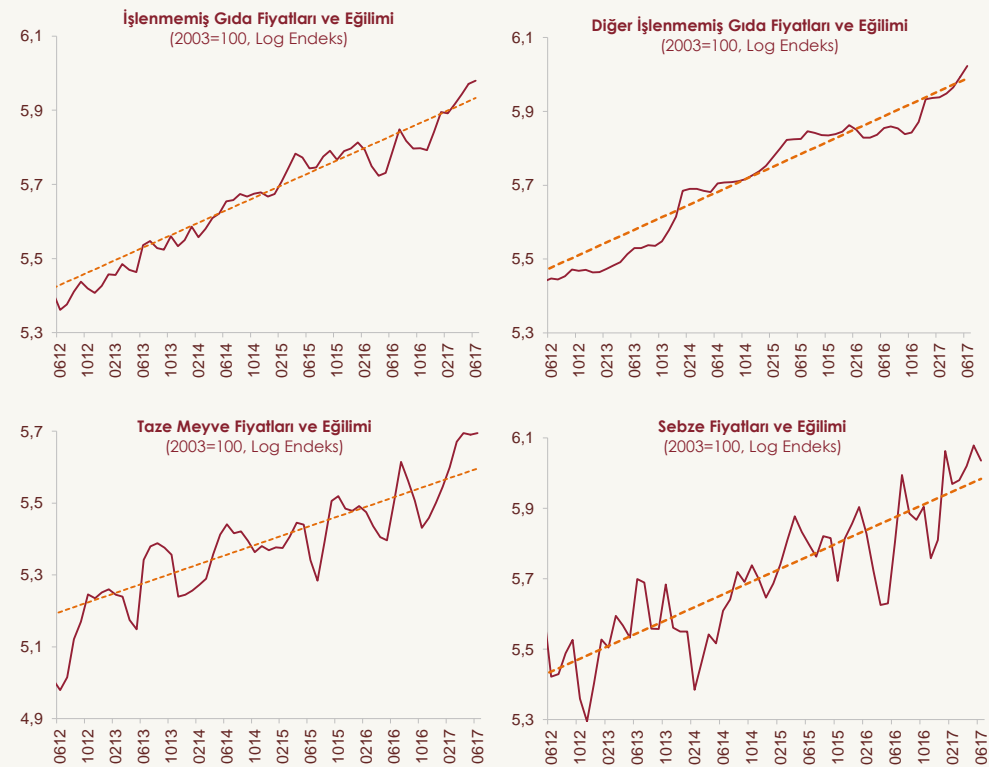
Gıda Fiyatlarında Son Dönem Gelişmeleri

Gıda fiyatlarında son dönemde gözlenen yüksek artışlar, taze meyve-sebze grubu ile sınırlı kalmamış ve grup geneline yayılan bir yapı sergilemiştir. Alt gruplar özelinde arz şokları, döviz kuru gelişmeleri, ihracat imkânları, görece fiyat ayarlamaları gibi birçok farklı unsurun belirleyici olması, gıda enflasyonunu sınırlamaya yönelik tedbirlerin geniş bir yelpazede ele alınması gereğine işaret etmektedir.

İşlenmemiş gıda fiyatları hem oynak bir yapıya hem de genel tüketici fiyatlarına kıyasla daha yüksek bir artış eğilimine sahiptir. İşlenmemiş gıda fiyatlarının uzun dönem eğiliminin ima ettiği yıllık artış oranı yüzde 10,6'dır (Grafik 1). Bu artış eğilimi işlenmemiş gıdanın alt kalemlerine göre de farklılık göstermektedir. Taze meyve, sebze ve diğer işlenmemiş gıda fiyatlarının yıllık artış eğilimleri sırasıyla yüzde 8,3, yüzde 11,5 ve yüzde 10,7'dir.

Son dönemde, işlenmemiş gıda geneline yayılan yüksek fiyat artışları gözlenmiş ve tüm alt gruplarda fiyat düzeyi uzun dönem eğilimlerinin üzerine çıkmıştır (Grafik 1). Bu dönemde, eğilimine kıyasla en olumsuz görünüm taze-meyve fiyatlarında izlenirken, sebze fiyatlarında kısmi bir düzeltme gözlenmiştir. Öte yandan fiyatların belli bir yönde daha uzun süre hareket ettiği ve sert düzeltmelerin nadir görüldüğü diğer işlenmemiş gıda grubunda görünüm bozulmuştur. Bu grupta 2016 yılı Şubat ayından bu yana eğilimin altında seyreden fiyatlar Haziran ayında tekrar eğilimin üzerine çıkmıştır.

Grafik 1. İşlenmemiş Gıda ve Alt Grupları Eğilimi

Notlar: Koyu renkli çizgiler, 2003=100 bazlı, mevsimsellikten arındırılmış ve logaritmik dönüşümü yapılmış fiyat endekslerini göstermektedir. Kesikli çizgiler ise bu endekslerin 2005 yılından başlayarak hesaplanan doğrusal trend değerlerini göstermektedir.
Kaynak: TÜİK, TCMB.

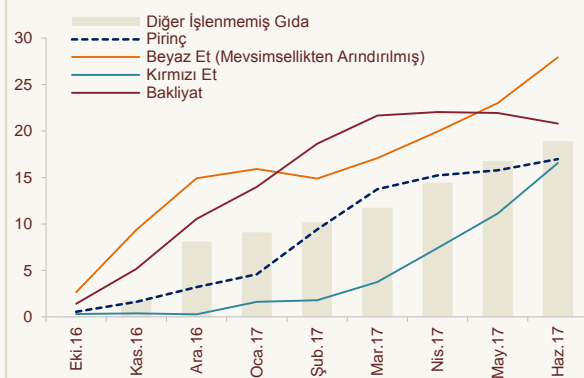
Taze meyve-sebze alt grubunda, sebze fiyatları üzerindeki arz şoklarının etkisi nispeten kısa sürmekte, gelen şokların etkisi aksi yöndeki fiyat hareketleriyle hızlı bir şekilde ortadan kalkabilmektedir. Sebze fiyatlarında hızlı düzeltmeler görülmesinde, ürün hasadının kısa sürede yapılabilmesi ve arzın sera üretimiyle desteklenmesi etkili olmaktadır. Buna karşılık, üretim süresine bağlı olarak meyve grubundaki arz şoklarının (don olayları vb.) etkisi daha uzun sürmektedir (Öğünç ve Sankaya, 2016). Eğilime yakınsama davranışının görece daha uzun bir zaman alabildiği meyve fiyatlarına ilişkin mevcut görünüm, gıda enflasyonu açısından kısa vadede önemli bir risk unsuru olarak öne çıkmaktadır.

Taze meyve ve sebzelerde eğilimin oldukça üzerinde seyreden fiyat düzeyi, baz etkisiyle de birleşerek, yüksek bir yıllık enflasyona işaret etmektedir. Bununla birlikte, diğer işlenmemiş gıda fiyatlarında 2016 yılının Ekim ayından bu yana gözlenen yüksek fiyat artışları da enflasyonun yayılımı bakımından önemlidir (Grafik 2). Özellikle kırmızı et ve mevsimsellikten arındırılmış beyaz et fiyatlarında Şubat 2017'den itibaren gözlenen yukarı yönlü hareket Haziran ayında da devam etmiştir. Kırmızı et fiyatlarındaki artış temelde yurt içi arz eksikliğinden kaynaklanırken, beyaz et fiyatları ihracattaki güçlü seyre bağlı olarak yukarı yönlü hareketini sürdürmüştür. Ancak bu ürünlerde fiyatlara doğrudan veya dolaylı olarak etki yapacak gümrük vergisi düzenlemelerinin, önümüzdeki dönemde fiyat artışlarını sınırlayabileceği de not edilmelidir.

Pirinç ve bakliyalarda ise geçmiş dönemde alınan bazı tedbirlerin etkisiyle fiyat artışları son dönemde yavaşlansa da birikimli fiyat artışları oldukça yüksek bir seviyededir (Grafik 2). Bu gelişmelerle, 2016 yılının Ekim ayından bu yana diğer işlenmemiş gıda grubunda birikimli enflasyon yaklaşık yüzde 20'ye ulaşmış ve böylelikle işlenmemiş gıda enflasyonundaki yüksek seyrin taze meyve-sebze ile sınırlı olmadığı gözlenmiştir.

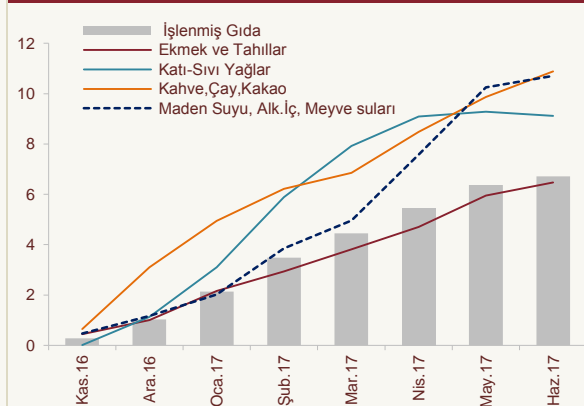
İşlenmiş gıda grubunda enflasyon görece daha sınırlı kalsa da yakın dönem eğilimleri itibarıyla benzer bir görünüm sunmaktadır. Bu grupta 2016 yılının Kasım ayından bu yana birikimli fiyat artışı kayda değer bir seviyededir. Özellikle döviz kurunun belirgin etkileri izlenmektedir. Katı-sıvı yağlar, kahve-kakao gibi ithal ürünlerin bulunduğu kalemlerde Türk lirasındaki değer kaybına bağlı olarak birikimli fiyat artışları yüksek seviyelere ulaşmış, ekmek-tahıl grubu fiyatları ise buğday fiyatlarındaki artışla yukarı yönlü seyrini sürdürmüştür (Grafik 3).

Grafik 2. Diğer İşlenmemiş Gıda Fiyatları
(Birikimli Yüzde Değişim, Ekim 2016-Haziran 2017)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Grafik 3. İşlenmiş Gıda Fiyatları
(Birikimli Yüzde Değişim, Kasım 2016-Haziran 2017)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Sonuç olarak, gıda grubunda fiyatlar yakın dönemde döviz kuru, arz şokları, ihracat imkânları, görelî fiyat ayarlamaları vb. nedenlerle genele yayılan yüksek artışlar kaydetmiştir. Her bir alt grupta enflasyonun farklı unsurlardan etkilenebileceği tespitinden hareketle enflasyonla mücadelede çok araçlı bir tedbir setine ihtiyaç bulunduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

Öğünç, F. ve Ç. Sarkaya, 2016, İşlenmemiş Gıda Enflasyonu Kısa Vadeli Tahminine Alternatif Bir Bakış, TCMB Ekonomi Notları, No. 16/13.